

De Raad van de gemeente Nijmegen

Uw brief van	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum 12 maart 2023
Onderwerp <i>Straatnaamgeving & idee voor nieuwe naam (Vredenburgplein)</i>			Bijlage(n) 3

Geachte leden,

Naamgeving van de openbare ruimte is de bevoegdheid van de raad. Er zijn maar enkele gemeenten in Nederland waar deze bevoegdheid niet is gedelegeerd aan het college van burgemeester en wethouders. De gemeente Nijmegen behoort tot deze uitzonderingen.

Hoe de naamgeving in de gemeente Nijmegen tot stand komt, onttrekt zich aan de openbaarheid. Er zijn geen duidelijke (beleids)regels. Dat geldt ook voor de naamgeving van rotondes en de wijze waarop ideeën voor nieuwe namen worden afgedaan.

overzicht

In de eerste bijlage vindt u een overzicht van een aantal rotondes in Nijmegen. De oudste, grootste en bekendste rotonde is het Keizer Karelplein. Vanwege de geringe afmetingen heb ik ook de Kitty de Wijzeplaats vermeld. Door het ontbreken van verkeersborden is het ronde pleintje feitelijk geen rotonde is als bedoeld in het Reglement verkeersregels en verkeers-tekens 1990. De namen van de andere rotondes eindigen allemaal op *-plein*.

De openbare ruimten zijn gerangschikt op grootte (m²). Omdat er geen duidelijke regels zijn en de brondocumenten die zijn ingeschreven in de basisregistratie te wensen overlaten, is de vermelde grootte niet helemaal betrouwbaar. Het is niet altijd duidelijk of (brom-)fietspaden wel/geen deel uit maken van de rotonde.

Sinds het raadsbesluit d.d. 21 december 2022 kunnen (brom-)fietsers niet meer via het Keizer Traianusplein rijden. De route van de Nieuwe Ubbergseweg naar de St. Jorisstraat loopt in beide richtingen via de St. Titussingel. De zuidelijke route van de St. Jorisstraat naar de Mr. Franckenstraat loopt in beide richtingen via de St. Canisiussingel. De keuze die bij de vaststelling van de geometrie is gemaakt, kan van invloed zijn op de volgorde.

Top-10

Op de vijfde plaats staat het Palkerplein. Deze rotonde ligt voor het grootste deel in Wijchen. De naam van het Nijmeegse deel is niet vastgesteld. Hoewel er sprake is van een situatie van feitelijk gebruik, is de benaming van dit deel niet geregistreerd in de basisregistratie; zie artikel 2, tweede lid, onder b, Wet basisregistratie adressen en gebouwen.

Op nummer 9 staat een rotonde op de grens van de wijken Biezen en Hees. Over de exacte ligging van de wijkgrenzen bestaat onduidelijkheid. De uitvoering van beslispunt 4 van het raadsbesluit d.d. 25 oktober 2006 laat nog tot 2025 op zich wachten (besluit B&W d.d. 5 juli 2022, nummer 3.3).

Bij de aanleg van de rotonde omstreeks 2000 is verzuimd de geometrie van de Marialaan, Voorstadslaan, Waterstraat en Industrieweg aan te passen. Bij de invoering van de BAG zijn vier 'actuele' brondocumenten geregistreerd die nog dateren uit de periode uit de periode 1924-1964 (Tijdstip registratie LV: 09-12-2010). Deze bevatten geen actuele, nauwkeurige en vergelijkbare informatie over de naam en geometrie van de rotonde. Uit onderzoek van RTL Nieuws in 2018 bleek deze te behoren tot "de 7 gevaarlijkste rotondes in Nijmegen" (bron: indebuurt Nijmegen, 19 april 2018).

naamgeving

Wie in het verleden besloten heeft dat de rotonde geen naam mocht hebben, is niet duidelijk. Daaraan zou een deugdelijk gemotiveerd besluit van het bevoegde gemeentelijke orgaan ten grondslag moeten liggen. Het lijkt mij niet zinvol met een beroep op de Wet open overheid om documenten te verzoeken die aan de naamgeving ten grondslag liggen. De uitkomst van zo'n Woo-verzoek is voorspelbaar.

Als er geen nieuwe naam wordt vastgesteld, behoort de geometrie van de bestaande openbare ruimten aangepast te worden. Dat geldt voor ieder project dat gevolgen heeft voor de inrichting van de openbare ruimte. Het beleid moet er volgens de richtlijnen van de VNG op gericht zijn dat de gehele openbare ruimte van de gemeente van namen is voorzien. Naamgeving van de openbare ruimte is geen zaak die overgelaten kan worden aan het college, ambtenaren en/of projectontwikkelaars.

idee

Er is alle reden om rotonde nr. 9 alsnog van een toepasselijke naam te voorzien. Bij mijn zoektocht stuitte ik op de namen van verschillende buitenplaatsen. Door de rotonde naar een verdwenen en vergeten buitenplaats te noemen, ontstaat een blijvende herinnering hieraan.

Mijn voorkeur gaat uit naar de naam **Vredenburgplein**. De buitenplaats Vredenburg staat reeds vermeld in een schepenprotocol uit 1707. De rotonde ligt op een deel van deze voormalige buitenplaats. In 1898 werd de villa op de hoek van de Voorstadslaan en de Waterstraat nog Villa Vredenburg genoemd. Meer gedetailleerde informatie vindt u in de laatste bijlage.

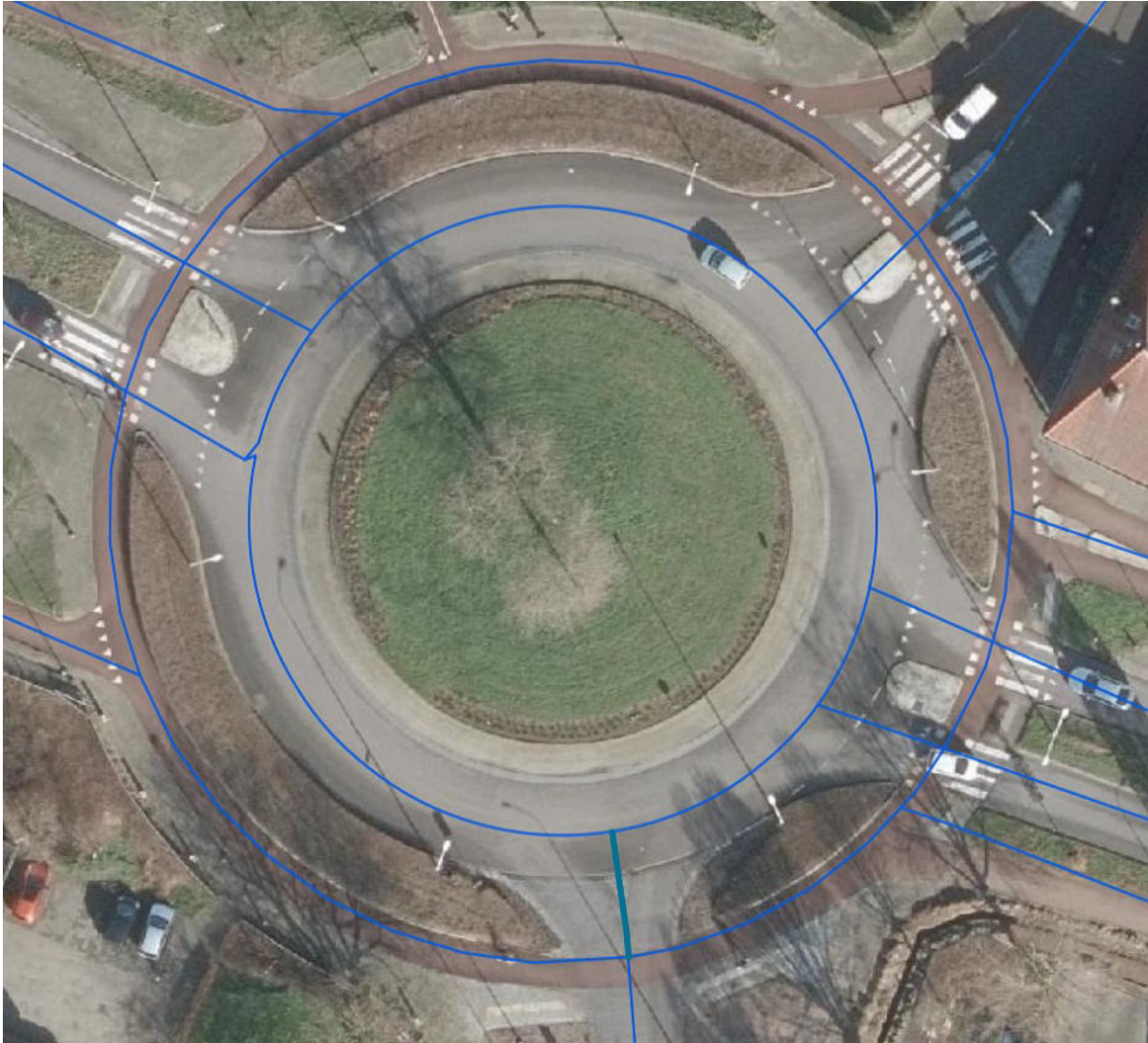
Met vriendelijke groet en hoogachting,

Rob Essers

Rotondes in Nijmegen

nr.	m²	naam openbare ruimte	oorspronkelijke besluit	brondocument
1.	18000	Keizer Karelplein	Raadsbesluit d.d. 3 januari 1880: Keizer Karelsplein	RB 09-07-1924
2.	15000	Takenhofplein	Raadsbesluit d.d. 29 juni 1972: Takenhofplein	RB 16-12-1992
3.	14000	Keizer Traianusplein	Besluit B&W d.d. 31 maart 1936: Keizer Lodewijkplein	RB 21-12-2022
4.	9250	Steve Bikoplein	Raadsbesluit d.d. 12 maart 1969: Valkenaerplein	RB 07-09-1988
5.	9000	Palkerplein	-	andere gemeente
6.	8500	Keizer Augustusplein	Raadsbesluit d.d. 29 november 2006: Keizer Augustusplein	RB 29-11-2006
7.	7000	Industrieplein	Raadsbesluit d.d. 22 april 1971: Industrieplein	RB 22-04-1971
8.	5600	Gaziantepplein	Raadsbesluit d.d. 3 oktober 2012: Gaziantepplein	RB 12-10-2016
9.	3250	... [Marialaan, Voorstadslaan, Waterstraat. Industrierweg]	Raadsbesluit d.d. 5 maart 1904: Marialaan Raadsbesluit d.d. 9 juli 1924: Voorstadslaan Raadsbesluit d.d. 9 juli 1924: Waterstraat Besluit B&W d.d. 24 mei 1950: Industrierweg	RB 07-06-1950 RB 09-07-1924 RB 09-07-1924 RB 15-04-1964
10.	2500	Nymaplein	Raadsbesluit d.d. 10 juni 2009: Nymaplein	CB 12-4-2016
	2500	Energieweg (<i>gedeelte</i>) [Dennenstraat, Dr. de Blécourt- straat]	Raadsbesluit d.d. 12 oktober 2016: Energieweg (<i>wijziging geometrie</i>)	RB 12-10-2016
	2400	Keizer Hendrik VI-singel (<i>gedeelte</i>) [Hella Haassestraat, Zuiderveld]	Raadsbesluit d.d. 29 november 2006: Keizer Hendrik VI-singel	RB 29-11-2006
	2200	Griftdijk (<i>gedeelte</i>) [Keizer Hendrik VI-singel, Oude Groenestraat]	Raadsbesluit Valburg d.d. 16 juni 1930: Griftdijk	CB 08-12-2009
.	2000	Heyendaalseweg [Erasmuslaan]	Raadsbesluit d.d. 27 januari 1906: Heijendaalscheweg	RB 24-04-1968
	1950	Professor Schillebeeckxplein	Raadsbesluit d.d. 2 november 2011: Professor Schillebeeckxplein	RB 2-11-2011
	1800	Mariaplein	Raadsbesluit d.d. 15 december 1917: Mariaplein	RB 09-07-1924
	1750	Quackplein	Raadsbesluit d.d. 19 november 2008: Quackplein	RB 19-11-2008
	1600	Energieweg (<i>gedeelte</i>) [Ambachtsweg]	Raadsbesluit d.d. 12 oktober 2016: Energieweg (<i>wijziging geometrie</i>)	RB 12-10-2016
	1600	Hatertseweg [Slotemaker de Bruineweg]	Raadsbesluit d.d. 27 januari 1906: Hatertscheweg	RB 07-08-1968
	1000	Griftdijk (<i>gedeelte</i>) [Stationsstraat]	Raadsbesluit Valburg d.d. 16 juni 1930: Griftdijk	CB 08-12-2009
	25	Kitty de Wijzeplaats	Raadsbesluit d.d. 29 maart 1995: Kitty de Wijzeplaats	RB 29-03-1995

Rotonde nr. 9

PDOK Viewer: Industrieweg (linksboven) - Waterstraat (rechtsboven) - Marialaan (rechts) - Voorstadslaan (onder)

NWB

Op bovenstaande afbeelding is de luchtfoto gecombineerd met de aanduiding van de '☑ wegvakken'.¹ In het Nationaal Wegenbestand (NWB) worden in totaal 22 wegvakken onderscheiden met vijf verschillende namen. Vier van de vijf namen zijn in de basisregistratie beschikbaar als authentiek gegeven als bedoeld in artikel 35, eerste lid, van de Wet basisregistratie adressen en gebouwen.

De buitencirkel bestaat uit 10 wegvakken met de namen: Fietspad - Waterstaat - Marialaan - Fietspad - Voorstadslaan (3x) - Industrieweg - Fietspad - Industrieweg. Bij de binnencirkel worden 6 wegvakken onderscheiden met de namen: Waterstraat - Marialaan - Voorstadslaan (2x) - Industrieweg - Waterstraat. Tussen de beide cirkels liggen 6 wegvakken met de namen: Waterstraat - Marialaan (2x) - Voorstadslaan - Industrieweg (2x).

De naamgeving van een aantal wegvakken in het NWB is opmerkelijk. Bij een goede naamgeving van de openbare ruimte zouden de 22 wegvakken een en dezelfde naam hebben. Daarvoor is een besluit van het bevoegde gemeentelijke orgaan vereist.

¹ bron: PDOK Viewer

Vredenburg

een verdwenen buitenplaats

In een schepenprotocol d.d. 7 januari 1707 wordt melding gemaakt van “*Seker huijs hoff en bijgehorig moesland groot ongeveer anderhalven mergen, genaemt Vredenburgh, palende oost de gemeijne straat, West den Langen Camp, Noord de Heere Schepens Urmont en van den Bergh, Zuijd Gerrit Janssen en Gerrit van Kesteren*”.¹

Vredenburg is een van de buitenplaatsen in Hees die in 1906 door gemeentearchivaris Van Schevichaven werden beschreven in de Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant.² Dezelfde tekst is in 1912 opgenomen in ‘Het Schependom van Nijmegen in woord en beeld’ van de Vereeniging Dorpsbelang.³ Van Schevichaven vermeldde onder meer: “Mevr. Smits bezat twee buitens, tegenover elkander gelegen, Vredenburg en Ruimzigt.”

Judith Petronella Engelberts († 1793) was de weduwe van Jacob Smits (1688-1740). Na de dood van de weduwe Smits werd Vredenburg op 30 juni 1794 toebedeeld aan dochter Hendrika Margaretha Smits (1736-1816) en Ruimzigt aan kleindochter Judith Petronella van de Sande (1775-1845).⁴ Laatstgenoemde trouwde een jaar later met op Jacob Nanning Arend baron van Wassenaer (1760-1834).

Over de ligging bestond onduidelijkheid. Op de kaart van Hollandt & Van Suchtelen uit 1752 is een naamloze buitenplaats te zien waarbij de indrukwekkende tuin met vijver opvalt.⁵

Hollandt & Van Suchtelen uit 1752 (*gedraaid*) percelen 1832 + actuele achtergrond (BGT)

Op een van de kaarten van Tranchot & Von Müffling uit de periode 1803-1820 staat de naam ‘*het Goeet van Smits*’.⁶ Hiermee worden waarschijnlijk de bezittingen van Judith Petronella Engelberts († 1793) bedoeld die aan beide zijden van de Voorstadslaan lagen.

Tranchot und v. Müffling 1803-1820

Ruimzicht dat tegenover Vredenburg lag, werd in 1802 verkocht.⁷ Een deel van dit buitengoed zou in 1856 eigendom worden van Menso Johannes Metz (1817-1886).⁸ In of omstreeks 1864 liet hij hier villa Leeuwenstein bouwen die in 1958 is afgebroken. De villa stond op het perceel naast de oorspronkelijke hofstede. Het nog bestaande koetshuis, Voorstadslaan 313 Nijmegen, is een gemeentelijk monument.

Bij de onroerende goederen die op 8 februari 1817 door de notarissen Van Manen en Van Elsbroek werden verkocht, ging het onder meer om *“Een PLAIZIERTUIN Vredenburg genaamd groot 1½ Morgen”*.⁹ In de oorspronkelijke aanwijzende tafel (OAT 1832) van de kadastrale gemeente Neerbosch, sectie A, genaamd de Biezen, staat bij perceel nr. 61: Water. Het is alleszins aannemelijk dat deze rechthoekige waterpartij een overblijfsel is van de tuin en na de verkoop in 1817 is veranderd in bouwland.

Op 16 juli 1866 werden drie percelen afkomstig uit de nalatenschap van Pieter in de Betou (1756-1824) verkocht. Uit de akten van notaris Van Heuven¹⁰ blijkt dat het gaat om: *“Een Perceel Bouwland en tuintje genaamd Vredenburg, Bosch en Vredenstien, gelegen te Hees, op den perceelsgewijzen legger der gemeente Neerbosch bekend in Sectie A. als volgt: N° 60, bouwland groot vier Bunders, eenentwintig roeden, tachtig Ellen. N° 61 Idem, vroeger water groot twee Roeden twintig Ellen en N° 47, tuintje groot drie Roeden twintig Ellen”*.

Op de bijbehorende kaart bij het uitbreidingsplan 1923-1934 (raadsbesluit d.d. 25 juli 1923) maakt het vroegere water deel uit van perceel nr. 1076.¹¹ Op een werktekening waarop in de periode 1928-1944 door de GEMEENTE ELECTRICITEITSWERKEN wijzigingen zijn aangebracht, is gepoogd de sporen hiervan bij perceel 1705 achter Waterstraat 3 en 5 uit te wissen.¹² De contouren van perceel nr. 61 zijn daarop nog steeds zichtbaar.

Het tuintje (perceel nr. 47) lag aan de oostzijde van de Waterstraat voor het herenhuis dat met ingang van 1 januari 1875 eigendom werd van Pieter Antonie Rendorp (1831-1918).¹³ Hij was in de periode 1861-1876 burgemeester van Beuningen. Na zijn vertrek in 1879 naar Maarssen werd de publieke verkoop door notaris Halberstadt aangekondigd van *“DE VILLA VREDENBURG te Hees bij Nijmegen (...) Kadastraal bekend Sectie A, Nos 45, 46, 47 en 534”*.¹⁴

Uit de kadastrale aanduiding blijkt dat het “voor weinige jaren geheel vernieuwde Huis” op de hoek van de Waterstraat en de Voorstadslaan stond. In de akten d.d. 19 mei en 4 juni 1879 staat de naam villa *“Vredenburg”* (zonder n).¹⁵ Huurder Gerrit Jan Noij (1833-1905) stond in de periode 1893-1899 in de adresboeken vermeld als: *“Noij G J gep kapitein inf Hees villa „Vredenburg” voorstadsl 104”*. In het adresboek van 1892 ontbreekt de naam van de villa.

In 1899 werd het herenhuis in opdracht van de erven van Stephanus Wilhelmus den Hertoch (1844-1898) verkocht. In de aankondiging van de veiling door notaris Van Koolwijk stond de naam "Villa Vredenburg".¹⁶ In de akten d.d. 7 en 21 december 1898 staat weer de naam "Villa Vredenburg" (met n).¹⁷

De nieuwe eigenaar is Marcel Gérard François Verdonck (1861-1923). Hij was in 1897 ook eigenaar van villa Leeuwenstein geworden.¹⁸ In 1899 werd door de architecten Weissman en Van Niftrik namens de heer Verdonck aanbesteed: "Het bouwen van 3 nieuwe VILLA's en het verbouwen van 1 bestaande VILLA aan de Voorstadslaan te Hees".¹⁹

De naam Vredenburg wordt in de twintigste eeuw niet meer gebruikt. In 1910 is de villa opgesplitst in twee panden. In de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) staat bij beide panden: "Oorspronkelijk bouwjaar 1891". De bijbehorende adressen zijn: Voorstads-
laan 244 t/m 248A en Waterstraat 2A Nijmegen.²⁰

Waar de naam vandaan komt, heb ik niet kunnen achterhalen.²¹ Mogelijk is er een verband met de Vrede van Nijmegen (1678-1679). De buitenplaats lag binnen de neutrale zone die in 1676 voor de onderhandelingen hiervoor werd ingesteld.

Nijmegen, 12 maart 2023

Rob Essers

¹ schepenprotocol d.d. 7 januari 1707 (ORAN inventarisnummer 1903, folio 1)

² Van Schevichaven [H.D.J. van], Hees en zijn oude buitens, *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant* 1906, nr. 48 (25 en 26 februari), Derde blad;

Van Schevichaven [H.D.J. van], Hees en zijn Oude Buitenplaatsen (*Vervolg*), *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant* 1906, nr. 54 (4 en 5 maart), Derde blad

³ Van Schevichaven [H.D.J. van], Hees en zijn oude buitenverblijven. In: *Het Schependom van Nijmegen in woord en beeld. Vereeniging 'Dorpsbelang* [1912]; pp.23-50

⁴ schepenprotocol d.d. 26 juni 1798 (ORAN inventarisnummer 2231, folio 25)

⁵ Hollandt, S.J. & J.H. van Suchtelen, Kaart van het Schependom van Nymegen met een gedeelte der Heerlykheden en Landen (...) Anno 1752 (Nationaal Archief, Den Haag, J.W. Janssens - Kaarten en Tekeningen, nummer toegang 4.JSF, inventarisnummer 86)

⁶ Tranchot und v. Müffling 1803-1820 (RAN documentnummer KPC-42)

⁷ schepenprotocol d.d. 2 augustus 1802 (ORAN inventarisnummer 1997, folio 198v)

⁸ akte notaris Böhtlingk d.d. 25 en 26 mei 1897 (RAN aktenummer 9485)

⁹ *Nymeeegsche Courant* 1817, nr. 8 (28 januari), p. 2

¹⁰ akte notaris Van Heuven d.d. 2 juli 1866 (RAN aktenummer 3978) en 16 juli 1866 (RAN aktenummer 3996)

¹¹ Wegen van het uitbreidingsplan 1923-1934 van Hatert en Neerbosch (Gelders archief: 0039 Gedeputeerde Staten, inventarisnummer 12721-0003)

¹² kaart 30. Neerbosch sectie A en B, omgeving Voorstadslaan - Waterstraat - Lingestraat, schaal 1:500, 1935, 1 blad (RAN inventarisnummer 246)

¹³ akte notaris Van Heuven d.d. 23 januari 1875 (RAN aktenummer 447)

¹⁴ *Nieuws van den Dag*, 8 mei 1879, p. 6

¹⁵ akte notaris Halberstadt d.d. 19 mei 1879 (RAN aktenummer 755) en 4 juni 1879 (RAN aktenummer 764)

¹⁶ *De Gelderlander*, 27 november 1898, p. 3

¹⁷ akte notaris Van Koolwijk d.d. 7 december 1898 (RAN aktenummer 252) en 12 december 1898 (RAN aktenummer 260)

¹⁸ akte notaris Böhtlingk d.d. 22 juli 1897 (RAN aktenummer 9536)

¹⁹ *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant*, 29 augustus 1899, p. 4

²⁰ pand ID 0268100000027816: Voorstadslaan 244, 244A en 246 Nijmegen, Waterstraat 2A Nijmegen;

pand ID 0268100000027820: Voorstadslaan 248 en Voorstadslaan 248A Nijmegen.

²¹ Uit niets blijkt dat er een verband is met het slavernijverleden.